

l'épaisseur des murs des couvents etc., pour recevoir ce qu'on y déposait du dehors]» (Dupleich). —¹⁸ JnRosselló definia les *tanques* mallorquines com «els trossos millors de terra de cada masia, dedicats a llegums i cereals, sovint poblats d'arbresa, igual que *femades*»; i explicava que, al final del S. XIV, «les possessions, els horts i les *tanques* dels cavallers i dels burgesos --- estaven ben conrades, mentres les sorts, els camps i les rotes dels pagesos, carregades de censals, estaven abandonades ---», *Ruralisme*, 106, 84.4f. —¹⁹ En relació amb els mots bascos citats més amunt, sembla que hàgim de posar el baixnavarrès *tinka* «serrer le chargement (de foin ou paille) d'une charrette avec un câble ou une perche», que l'ALGc. (IV, 1436) recull a Labastide-Clairance, localitat fronterera del bearnès. La *i* potser per evolució euskèrica, o per influència de TENDICULAE 'cordetes per tesar' i les seves prolongacions gascones (veg. TENDRE v. par. 28).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:

tencar, estancar, estancament, entretancar, tanc, tancada, tancadeta, tancador, tancadura, tancall, tancament, tancat adj., tancat m., tancada f., tancadeta, tancó, tanconet, tanquera, atanquea, tanquea, tanqueta, tanca, entretancar (vegeu supra), *estancar* (vegeu supra), *estanc m., estanc adj., estanca, estancament* (vegeu supra), *estancació, estanquer, restancar, restanc, arrestancar, restanca, tancalaporita, tancaporta, estanca-sang.*

TANDA, mot peculiar del català, que només s'ha estès parcialment a la llengua castellana, manllevat de la nostra; probablement de l'àr. *tanẓim* 'disposició en ordre, en sèrie', 'arranjament, regulació', que en àrab vulgar es pronuncia en el nostre país *tànden*, i del seu plural *tàndens* i *tandes*, s'extragué després el singular *tanda*. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«En lo --- castell de Cuylera --- entenem que ls combatien; e tantost faem donar civada e --- començam de passar --- la gola del estayn --- que ve de Corbera --- e vim que no podiem passar menys de --- nadar; e metem les seles dels cavals e nostres persones en aquella barcha; e açò se faÿa per *tandes*; e passaren los cavals 3 o 4 a un colp tirant-los per les regnes ---», Jaume I (Ag., 343, § 312). «L'abadessa --- féu stabliment que totes les dones filassen en un loc, e que alcuna dona legís alcun libre --- per ço que les dones lo poguessen entendre; --- e aquell libre legissen a les festes segons qu' a cascuna dona venria per *tanda* e per orde», Llull (*Blanq.* II, § 25, *NCl.* II, 154.1).

En la tendra història del guerrer: «Jo havia feta fer una anda, en què havia l'infant --- e havia vint hòmens qui, per *tandes*, portaven al coll l'anda; e jurcam anar de Tarragona a Perpinyà vint-e-tres dies», Muntaner (fets de 1315, § 269, Casac. VII, 57.28, ms. bàsic, reemplaçat per *vèndes* en el C). «En convit o en noces --- guarda-hi aquests nodriments; primer ---, quart, que prengues per *tandes* les partides de la vianda, ab covinentea de temps e de tempre e no cuitadament ne soberga», Eiximenis (*Do. Comp.*, *NCl.*, 140, ms. C, si

bé *A* suprimeix els mots per *tandes*). «--- Yo Tirant lo Blanc --- a tu, rey de Egipte signific --- rahó vol --- yo torne a cercar a vosaltres, puix a mi toca la *tanda*; promet a Déu ---»; «puix vosaltres haveu parlat, la *tanda* ve a mi: suplic-vos que-m vullau oïr», JoMar-torell (§§ 152, 138, Ag. II, 212, 215=*NCl.* III, 61).

O bé, en la part del *Tirant* que ja podria ser de M. J. de Galba: «com a 'quest albanès venia la *tanda* de la sua guaita ---», «venguda la nit que la tració se devia fer, que era la *tanda* que l'albanès devia guaitar ---» (§ 315, Riq., 886.2, 886.3f.). «Cert a(s)segar-ho ['arreglar, preparar, disposar'] cové una volta, / a tots los bons lur *tande* ho endret, / e al degut d'amor fer paga solta, / qui sus franch cor ha de pendre algun dret» en la trad. d'Alain Chartier per Francesc Oliver (*Canç. de Saragossa*, p. 288); «tot, fil per randa, / vos ho diran, sens donar *tanda* / per a respondre», *Somni de Joan Joan*, v. 200.

Així mateix en docs. medievals: «--- De les *tandes* del aigua per molre forment ---», doc. de 1386 (p. p. Ant. Pons, en el *Libre del Mostassaf de Mallorca*, p. 318). I ja abans en una ordenació de les salines d'Eivissa, que Macabich data de fi S. XIII, on entenc que es tracta de la quantitat de sal que és possible encabir en cada una de les *tandes* o torns de carregar: «segons que hom troba de la sal, hom departex ---, per milers de modins, e de cascun miler hom fa una *tanda*: e esdevén-se any que basta la sal a 15 *tandes*, qui són 15 mília modins fi<ns> a 25 mília; --- puy's fa hom tants albarans com hom troba milers de modins de sal --- e fa taules, so és saber, per miler una *tanda*, e puy's hom carrega per *tanda*» (*Feudalismo*, 10).¹

I encara la dada més valuosa i probablement més antiga és la glossa catalana intercalada en el text del *RMa.*; on el ll. *lectio*, traduït en àrab per *daqla*, porta la glossa *tanda*, car *lectio* té aquí el valor de 'torn, vegada'.²

A penes cal documentar com avui és un mot generalment conegut i usat en tot el domini lingüístic; car és sabut que, si bé en castellà no es considera incorrecte, s'hi té per més usual i castís usar *turno* o *vez* (en alguna ocasió, *serie*), en casos on nosaltres diem *tanda*. No hi fa res, doncs, que els lexicògrafs triguessin tant a recollir el mot (manca Aversó, Busa-N., OPou etc., només JMarc, que el posa junt amb una vintena de rims com *blanda, landa* etc., lín. 194), fins al *DTO*. Però ens interessa de veure com el recullen des del principi els diccs. valencians: «*tànda martàva*: la alternativa o turno que han de tener o cumplir muchos por obligación u por empleo; se usa alguna vez por tarea, labor u trabajo que se señala para un día; y también se toma por tonga o tongada; turno: orden sucesivo u alternativa que se observa entre algunos para algún repartimiento i oficio» (*Dicc.* 1764, p. 221), a la p. 337 renya amb molta raó la genteta valenciana que diu *turno* en lloc de *tanda*; del Ros passa al Sanelo, a Escrig etc., en la mateixa acc.; i en els *AdagesR* de 1736 recollia «a *tandes* va el riure» (p. 46) una mica com allò del fr. *rira bien qui rira le dernier*.

Altrament els exs. literaris ens el comproven vivaç